

هەلبژاردنیک بەبێ سەدر!

14-08-2023

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە : ئەم هەلبژاردنە درەنگ وەختە کە تەنیا 15 پارێزگای نیووەراست و باشوور دەگرێتەو، یەکیکە لەو وێستگانهی ئیستا گرنگی زۆری هەیه چ بۆ دەرخستنی نەخشەی هیز لە شەقامی سیاسی عێراق و، چ بۆ پرکردنەوێ ئەو بۆشاییە لەپاش خۆپیشانداکانی 2019 (تشرین) بە هەلۆهشاندنەوێ ئەنجومەنە نیوخۆییەکان درووست بوو بەهۆی کۆتاییهاتنی وادەی یاسایی و تۆمەتبارکردنیان بە گەندەلی. لە پاش پیکهینانی حکومەتی چوارچۆیە هاوئاھەنگیشەو، ئەم هەلبژاردنە راپرسییەکی جەماوەری دەبیت لەبارەي پێگەي ئەو بەرە شیعییەي ئیستا بەتەنیا لە حوکمرانیدا. لەناو ئەو بەرەپەشدا سەنگ و قەبارەي جەمسەرە ناکۆکەکان دەردەخات لە بەرامبەر یەکتەر دا.

پاش تیپه پوونی زیتر له 10 سال به سهر دوا هه لێژاردنی ته نجومه نی پارێزگاگان، حکومهتی سوودانی خۆی پابه ند کردوو به نهجامدانی هه لێژاردنی ته نجومه نهکان له 18 ی کانوونی یهکه می 2023، ته مهش له بهر رۆشنایی کارنامه ی کابینه که ی که له تشرینی یهکه می 2022 دا له بهر له مان په سه ند کرا و، به پێی [راگه به نراوه کانی کۆمیسۆنی پالای هه لێژاردن](#) تاوه کو ئیستاش 294 حیزب و 31 هاوپه یمانی که 21 یان یه که مجاره تۆمار بکړن، ناماده یی به شداری کردنیان ده ربړیوه، ههروه ها 65 حیزبی دیکهش له هه ولی مؤلته وه رگرتندان بۆ به شداری کردن.

ئه مه هه لێژاردنه درهنگ وه خته که ته نیا 15 پارێزگای نیوه پاست و باشوور ده گریته وه، به کیکه له و ویستگانه ی ئیستا گرنگی زۆری هه یه چ بۆ ده رختنی نه خشی هیز له شه قامی سیاسی عیزاق و، چ بۆ پکردنه وه ی ته و بۆشاییه ی له پاش خۆپیشاندانه کانی 2019 (تشرین) به هه لوه شانده وه ی ته نجومه نه نیوخۆبیه کان درووست بوو به هۆی کۆتاییه اتنی واده ی یاسایی و تۆمه تبار کردنیان به گه نده لی. له پاش پیکه یانی حکومه تی چوارچۆیه ی هاوئا هه نگیشه وه، ئه مه هه لێژاردنه راپرسیه کی جه ماوه ری ده بیته له باره ی پیکه ی ته و به ره شیعیه ی ئیستا به ته نیا له حوکم پرانی دا به. له ناو ته و به ره به شدا سه نگ و قه باره ی جه مسه ره نا کۆکه کان ده رده خات له به رامبه ر یه کتر دا.

[برباری چوارچۆیه ی هاوئا هه نگی شیعه ته وه یه](#) به لیستی جیا جیا بچنه ناو پرۆسه که ([جگه له کهرکوک](#))، به گۆپه ری زانیاریه به رده سه ته کانی کۆمیسۆنی نیشت نزیکه ی 4 لیستی سه ره کی له چوارچۆیه ی شیعیه وه تۆمار کراون که جه مسه ره سه ره کیه کانیان، لیستی مالیکی و سه کیم و عامری و خه زه لیه، پاسا وه کانی ئه مه په رته واژه ییهش له سه ر ئاسته فه رمیه که به ریکاری هونه ری دیاریکرا وه، گوا به ده بیته هانده ری به شداری و کیه پکی زیتر دروست ده کات و، ته وانیش دواتر هاوپه یمانی ته راده گه یه نن، به لام نا کریت ته وه نادیده بگریته که ئه مه فره لیستی ه ی چوارچۆیه که راستیه ک دوویات ده کاته وه که ئه مه به ره یه ته گه رچی له رواله تدا په کگرتوو، به لام ناتوان ته وه تیپه پین که ته وان گرده وونه وه یه کی نا چاری و کاتی بوون بۆ به ره نگار بوونه وه ی مه ترسیه کانی هه لکشانی سه در، له ماوه ی ئه مه سه له شدا نه یانتوانی ساز و ناماده بن بۆ ته وه ی فۆرمه به ره یه که یان بگۆرن بۆ هاوپه یمانیه کی تۆکه می ته وتۆ که فره ناوازی و فره ئاراسته یی پێوه دیار نه بیته.

ره وته که ی محمه د شیاع سوودانی (تیار الفراتین) که دوو کورسی هینا له په رله مان (2021) [خۆی به کلایی کردوو ته وه](#) که به شداری هه لێژاردنه چاوه پوانکرا وه که ی پارێزگاگان نا کات، هه رچه نده سه رۆکوه زیرا نه کانی پینشت ریش (مسته فا کازمی و عادل عه بدولمه هدی) هه ر هه مان شتیان کردوو، به لام ئاماژه کان بۆ ئه مه دۆخه ی سوودانی زیتر به لای ته وه دان که ئه مه خۆ دوورگرتنه له هه لێژاردن، له ژیر گوشاری لایه نه شیعه کاندایه چونکه ته وان ئاسوو ده نین به وه ی که سه رۆکوه زیران که بودجه ی سه سالی هه لبه رده سه ته (2023، 2024)، ههروه ها چاوی میدیای نیوخۆ و ده ره وه ی له سه ره، رکا به ریایان بکات و لیستی تابه ت به خۆی هه بیته. ئه مه هه نگا وه ی سوودانی ده کریت وه هاش بخوینریت ته وه که خۆ پارێزیه له ته گه ری شکست له هه لێژاردن یان به ده سه ته یانی ته نجامی لالا و نا به دل، به و پیه ی که ره وته که ی جه ماوه ری نییه، به مهش پارێزگاری له چانسی خۆ پالاوته وه ده کات بۆ خولی داها تووی سه رۆکایه تی وه زیران.

له پاش یه کلایی بوونه وه ی برباری سوودانی ئیستا گری گه وه و پرسیا ری سه ره کی هه لێژاردن، شیوازی به شداری سه دریه کانه، پاش ته وه ی له حوزه ی رانی 2022 له په رله مان کشان وه و گۆره پانیان چۆلکرد بۆ رکا به ره کانیان. له رووی کرداری و مه یدانیه وه تائیس ته هچ ئاماده کاری و کاردانه وه یه کی سه در ی له گه ل ریشوینه کانی هه لێژاردن نییه. شتیکی روونیشه که له مه ره وته ناوه ندگه رابه دا برباری به شداری و با یکو تکردن ته نیا و ته نیا له ده ستی مو قته دا سه در ی ریه ر و سه رۆکی ته و ژمه که دا به، ته وهش که ته و له م چه ند مانگ و هه فته ی داویدا، به لایدا نه چوو و نا چیت، پرۆسه ی سیاسی و هه لێژاردنه و ته نانه ت به ئاماژهش بیت با سی له حکومه ت و په رله مان و هه لێژاردن و هه لئو یست له حکومه ت نه کردوو و هه ندیک ده نگۆش باس له وه ده کن ریکه ی به یاری ده ره کانی نه دا وه ته و با سه ی له گه لدا بکه ن.

ئه وانه ی هاوپه یمانی پینشووی سه در بوون (چه پ و مه ده نییه کان) پاش ته زموونیکی ناسه رکه وتوو، ده ستیان شو ر دووه له وه ی چاوه ری سه در بکه ن، ئه وانه شی له هه لکشانی چوارچۆیه ی شیعه نیگه رانن، پینانوا به به شداری نه کردنی سه در "هه له به کی گه وه" یه، به و پیه ی له لایه ک ده بیته هۆی به هیزکردن و پاس دانی زیتر به رکا به ره کانی پاش ته وه ی له په رله مان ژماره ی کورسیه کانی ته وانی کرده 130 کورسی. له لاکه ی دیکهش بی هیز بوونی زیتری ره وته که ی لیده که ویت ته وه و بنکه جه ماوه رییه کانی شی تامه زرۆی گه رانه وه ن بۆ به شداری سیاسی. ههروه ها [باوه رکی زال هه یه](#) که ته نجومه نی پارێزگاگان سه رباری هه وله کانی بچو ک کرده وه ی رۆل و کاریگه ری یان، هینشتا ته لقه یه کی گرنگی حوکم پرانی و خه ر جکردنی بودجه و ته نجامدانی پرۆژه و چاودیر کردنی پارێزگاره کانیان له ده سه تدا به و فه رامۆشکردن و با یکو تکردنیان لیکه وته ی خراپی له سه ر سه در و کو ی پرۆسه ی سیاسی و هاوسه نگی له شه قامی شیعیدا ده بیته.

حکومه ت سووره له سه ر هه لێژاردن له کۆتایی ته مسالدا، کۆمیسۆنی نیشت به رده وامه له ئاماده کاری، به لام سه رباری ته مانه، هینشتا گومان هه یه پرۆسه که له واده ی دیاریکرا ودا ته نجام بدریت، ته مهش به هۆی نا روون مانه وه ی هه لئو یستی سه در وه، چونکه لایه نه شیعه کان ناخوازن سه در وه ک رکا به ریکی سه ره کی له ده ره وه ی پرۆسه که بمینیت ته وه، هه ندیکیشیان به [ده ولته ی با سی مالیکی شه وه](#).

پښانوايه سهره نجام له بهر خاترى سهره هلېژاردنه كه دواډه خريټ بۇ به هارى داهاتوو، به تايبته تائيسټا هيچ ناماژه بهك نيه كه سهره نامادهى به شداري كړدن بټ. نه گهر هات و هلېژاردنپش به بن سهره به ريوه چوو نه وه بيگومان ركابه ره شيعه كاني به ره هممه كهى ده چنه وه و، كورسى پاريزگا شيعه كان له نيوان خوځاندا دابهش ده كهن هاوشيوهى نه وهى له په رله مان بۇ 73 كورسيه كهى په رله مان تاراني نه م رهوته كړديان، به مهش نه م كابينه يه و نه م خوولهى پرؤسهى سياسى عيراق به نه واوى ده بټه كابينه يه ك بۇ چوارچيوهى شيعى و رهنكه به ريه ككهوټن و ركابه ريبى راسته قينهى هه ردوولا دوايكه وټ بۇ هلېژاردنى گشتى داهاتوو.

له و ماوه يهى سهره له پرؤسهى سياسى دووره، زياتر وهك ريبه ر و شه عزانيكى شيعى ده رده كه وټ، ناو به ناو راشهى قورئان و ده قه كان دهكات و ناوبه ناويش داواى هل وټيسټ له سهره پرسه تايبيه كان دهكات و هممو چالاكى و دهركه وټن و هل وټيسټه كاني خوځى له بابته تايبيه كاني په يوه ست به دژايه تى هاوړه گه زخوازي و بهرگرى له قورئان و زيندوو كړدنه وهى سرووته شيعيه كاني موچه رهمدا قه تيس كړدوو. نه گهر له م ماوه يه شى كه تاراده بهك له سياسه ت و حوكمراني دووره په ريزه چهنده نكاو بچټه پيش بۇ گه بيشتن به خهونى وه رگرتنى پلهى "مجتهد" و ببټه مه رجعه بۇ رهوته كهى، نه وه به ئاسانى ده توانيټ قه ره بووى زيان و ليكهوته خراپه كاني كشانه وه له پرؤسهى سياسى بكاته وه، چونكه كيشهى گه وړه و هه نوكه يى رهوتى سهره بوشايى تايينى و مه زه بهى و نه بوونى مه رجعه تى ته قليده تا به شدارى له پرؤسهى سياسى بكات، به تايبته پاش كشانه وهى تايه توللا حائيرى له فه توادان و كارى مه رجعه عيبه ت. نه گهر سهدريه كان له م ماوه يه و له م چاوه پروانپيه دا نه و گري گه وړه يه بكه نه وه، نه وه هه ر سوودمه ندن و هه ركات بيان ه وټ ده توانن به قه بارهى خوځان بگه رينه وه بۇ پرؤسهى سياسى و قه ره بوو كړدنه وهى نه و زيانانهى كه له وانه يه له بايكوټى هلېژاردن بيكه ن.